

Governance Accountability Project
Projekat upravne odgovornosti

OSNOVNI POJMOVI VEZANI ZA RAVNOPRAVNOST SPOLOVA

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Kingdom of the Netherlands

Osnovni pojmovi vezani za ravnopravnost spolova

- **Gender (rod) / Gender**
  - Društveno uslovljene razlike između žena i muškaraca koje su, za razliku od bioloških i fizioloških razlika, naučene, promjenljive i zavise od različitih faktora: kulture, religije, društvenog i političkog uređenja, ekonomske situacije, klase, starosne dobi, etničke pripadnosti itd.
- **Spol**
  - Predstavlja biološke i psihološke karakteristike po kojima se razlikuju osobe muškog i ženskog spola, a označava i gender/rod kao sociološki i kulturološki uvjetovanu razliku između osoba muškog i ženskog spola i odnosi se na sve uloge i osobine koje nisu uvjetovane ili određene isključivo prirodnim ili biološkim faktorima, nego su prije proizvod normi, prakse, običaja i tradicije i kroz vrijeme su promjenljivi
- **Rodna jednakost**
  - Jednakost između muškaraca i žena podrazumijeva jednaka prava, odgovornosti i mogućnosti. Jednakost ne promovira identičnost muškaraca i žena, već uvažava njihovo pravo na različitost. Jednakost znači i zaštitu specifičnosti, odnosno razlika među ljudima.
- **Ravnopravnost spolova**
  - Znači da su osoba muškog i ženskog spola jednako prisutne u svim područjima javnog i privatnog života, da imaju jednak status, jednake mogućnosti za ostvarivanje svih prava, kao i jednaku korist od ostvarenih rezultata;

Osnovni pojmovi vezani za ravnopravnost spolova

- **Ravnopravan tretman**
  - Svih osoba muškog i ženskog spola podrazumijeva osiguranje odsustva diskriminacije po osnovu spola
  - Ravnopravna vidljivost, osposobljenost i učešće u svim vidovima javnog i privatnog života
- **Jednake mogućnosti**
  - Svih osoba bez obzira na spol podrazumijeva odsustvo prepreka za ekonomsko, političko i društveno učešće po osnovu spola
- **Diskriminacija u jeziku**
  - Postoji kada se koristi isključivo jedan gramatički rod kao generički pojam
  - Upotreba politički korektnog jezika koji promoviše ravnopravnost polova i time izbjegava upotrebu diskriminatornih formi u porukama koje prima šira javnost u cilju ostvarivanja ravnopravnosti polova kao ljudskih prava u jeziku. Navođenje profesija, zvanja i titula žena u muškom rodu je eksplicitna diskriminacija
- **Diskriminacija na osnovu pola/roda**
  - Privilegovanje, isključivanje ili ograničavanje zasnovano na polu/rodu, zbog kojeg se pojedinkama/cima otežava ili negira priznanje, uživanje ili ostvarivanje ljudskih prava i sloboda

Osnovni pojmovi vezani za ravnopravnost spolova

- **Rodni mejnstriming**

- Prema definiciji Ujedinjenih naroda, *gender mainstreaming* predstavlja “**proces utvrđivanja posljedica koje bilo kakva planirana akcija može imati na žene i muškarce, uključujući zakonodavstvo, te politike ili programe djelovanja u svim oblastima i na svim razinama. To je strategija koja omogućava da se zahtjevi i iskustva žena i muškaraca ugrade u procese stvaranja, provedbe, praćenja i procjene politika i programa djelovanja u svim oblastima politike, ekonomije i društva, tako da od toga jednako profitiraju i žene i muškarci, odnosno da se ne održava nejednakost**”.
- *Gender mainstreaming* je i: “**Ugradnja prioriteta i potreba žena i muškaraca u sve zakone, strategije, planove, programe i akcije društva, radi postizanja jednakosti i ravnopravnosti polova, uzimajući u obzir, na nivou planiranja, posljedice koje će ove akcije imati na žene i muškarce. Gender mainstreaming kao termin je uveden u upotrebu donošenjem Pekinške deklaracije i platforme za akciju, na Četvrtoj svjetskoj konferenciji o ženama (Peking, 1995). Mnoge države su sporazumno usvojile gender mainstreaming kao važnu globalnu strategiju za postizanje ravnopravnosti polova**”.
- U tu svrhu, potrebno je da se pitanja ravnopravnosti polova shvate kao međusobno uvažavanje, podrška i saradnja svih žena i muškaraca na dobrobit cijelog društva.

- **Rodno razvrstani podaci / Gender disaggregated data**
  - Prikupljanje i razvrstavanje statističkih podataka po polu, koje omogućava podatke za socio-ekonomsku gender/rodnu analizu po različitim oblastima
- **Rodna procjena uticaja / Gender impact assessment**
  - Ispitivanje politika, programa, zakona, planova i aktivnosti kako bi se vidjelo na koji način će oni uticati na žene i na muškarce; svrha gender/rodne procjene uticaja je eliminisanje diskriminatornih efekata i promovisanje ravnopravnosti polova.
- **Rodno zasnovano nasilje / Gender based violence**
  - Bilo koji oblik nasilja, koristeći prijetnju fizičkom ili emotivnom snagom, uključujući silovanje, udaranje žena, seksualno zlostavljanje, incest i pedofiliju. Rodno zasnovano nasilje koje rezultuje ili će vjerovatno rezultovati fizičkom, seksualnom ili psihološkom povredom žene ili njenom patnjom, uključujući prijetnje takvim radnjama, prisilu ili samovoljno lišavanje slobode, bilo u javnosti ili privatnom životu. To obuhvata, ali nije ograničeno samo na:
    - **a. nasilje u porodici ili domaćinstvu**, uključujući, između ostalog, fizičku i mentalnu agresiju, emocionalno i psihološko zlostavljanje, silovanje i seksualno zlostavljanje, incest, silovanje supružnika, stalnog ili povremenog partnera i nevjenčanog supružnika, zločin počinjen u ime časti, genitalno sakaćenje i druge tradicionalne obrede koji ženama nanose štetu, kao što su prisilni brakovi;
    - **b. nasilje do kojeg dolazi u široj zajednici**, uključujući silovanje, seksualno zlostavljanje/iskorišćavanje, seksualno uznemiravanje i zastrašivanje na radnom mjestu, u institucijama i slično, trgovinu ženama u svrhu seksualnog i ekonomskog iskorišćavanja i seksualnog turizma;
    - **c. nasilje koje počini ili toleriše država ili njeni službenici**;
    - **d. kršenje ljudskih prava žena** u vrijeme oružanog sukoba, naročito otmice, nasilno preseljenje, sistemska silovanja, seksualno ropstvo, prisilne trudnoće i trgovina ljudima u svrhu seksualnog i ekonomskog iskorišćavanja.